

Tržište drvnih proizvoda u 1981. g. i izgledi za 1982. godinu

Prof. dr Dušan Oreščanin, dipl. ing.
Beograd

UDK 634.0.7

Primljeno: 30. 10. 1981.

Stručni rad

Prihvaćeno: 9. 11. 1981.

Sažetak

Pad potražnje piljene građe i ploča, koji je počeo u II polугоду 1980. g., nastao se do kraja III kvartala 1981. g. U Sjevernoj Americi, posle jakog pada u 1980. g., nije došlo do oporavka ni u 1981. g. Do pada potražnje došlo je i u ostalim delovima sveta, uključujući Japan.

Sve do kasne jeseni 1981. g. industrija celuloze i papira nije bila pogođena faktorima koji su izazvali recesiju na tržištu proizvoda mehaničke prerade drva. Proizvodnja i potražnja ostali su na nivou iz 1980. g.

Brojni faktori uticali su na pad potražnje proizvoda mehaničke prerade drva u Evropi i Severnoj Americi. Među njima su uticaj raste cena nafte 1979/80. na ekonomiju gotovo svih zemalja i preduzimanje mera za suzbijanje inflacije, s težištem na ograničavanje kredita i povećavanje kamatnih stopa. Činjeni su napori da se smanji javna potrošnja. To je imalo znatan uticaj na stambenu izgradnju i cenu držanja zaliha. Broj izgrađenih stanova u Evropi i Severnoj Americi bio je manji nego ranijih godina. Fluktuacija kurseva valuta stalno je izazivala nesigurnost na tržištu.

Zbog nesigurnosti ekonomskog razvoja, sledećih meseci ili sledeću godinu dana teško je predvideti i razvoj tržišta u 1982. g. Do oživljavanja će doći, ali u kojoj meri i kada će početi, zavisiće od opšte ekonomske situacije. I pored toga, uvoznici su na 39. zasedanju Komiteta za drvo u Zenevi bili umereno optimistički raspoloženi. To se odrazilo i na njihovim ocenama uvoza za 1982. g.

Ključne reči: tržišni trendovi — ponuda i potražnja drvnih proizvoda — međunarodna trgovina — piljena građa — drvene ploče — celuloza i papir

TIMBER MARKET IN 1981 AND PROSPECTS FOR 1982

Summary

A fall in demand of sawn timber and boards that started in the second half-year 1980 continued up to the end of the third quarter 1981. The United States after a heavy fall in 1980 recorded no recovery in 1981. The fall in demand was also noted in the other parts of the world, Japan as well.

To the late autumn 1981 the woodpulp industry has not been affected by the factors causing recession on the market of the products of mechanical working of wood in Europe and the United States. Among those factors the two should be mentioned: the influence of the increased prices of oil 1979/80 on economy of almost all countries and taking measures to fight inflation with the emphasis on limitation of credits and increase of rates of interest.

Efforts were made to cut down public consumption, which considerably affected the housing construction and the cost of holding stock. Number of built-up apartments in Europe and the United States was lower than in many preceding years. Fluctuation of rates of exchange led to a permanent insecurity on the timber market. The progress on the timber market in 1982 is rather difficult to forecast because of insecure economic development in the next months or the next year. However, the revival shall take place though it is not possible to foresee its start of extent, both depending on the economic situation in general. In spite of this, the importers on the 39th Conference of Timber Committee in Geneva showed a moderate optimism. It had also a reflection on their estimate of import in 1982.

Key words: market trends — offer and demand of wood products — international trade — sawn timber — woodpulp and paper (A. M.)

1. Razvoj opšte ekonomske situacije

Ekonomske razvoj u Zapadnoj Evropi bio je od početka 1981. g. pod uticajem razvoja u SAD.

Vlada SAD, u cilju postizanja svojih političkih i ekonomskih ciljeva, činila je napore da jača dolar kontinuiranim održavanjem visokih kamatnih stopa. Počevši od polovine 1980. g. došlo je do postepenog oporavka ekonomije u SAD, što se manifestovalo u brzom porastu bruto-društvenog proizvoda. Stopa rasta je, međutim, u drugom kvartalu počela da pada. Napredak je nastavljen u smanjenju stope inflacije. Ona je u II kvartalu pala na 8%, prema 12,8% u posljednjem kvartalu 1980. g.

Visoka kamatna stopa imala je negativan uticaj na mnoge sektore privrede, naročito na stambenu izgradnju. Broj započetih stanova u SAD pao je na 1 milion što je najniži nivo posle drugog svjetskog rata.

Ni u III kvartalu nije bilo naročitog napretka, mada su kamatne stope nešto snižene. Istovremeno došlo se do ubedenja da restriktivna fiskalna i monetarna politika imaju sve veće negativne efekte na privredni razvoj. Sve dok kamatne stope ostanu na visokom nivou, ne treba očekivati osetniji privredni oporavak.

Opadanje stope rasta u Zapadnoj Evropi započeto u II kvartalu 1980. g., nastavilo se i kroz I polugodište 1981. g., zahvatajući sve zemlje. U većini zemalja potrošnja i investicije znatno su pali. Visoka kamatna stopa u SAD i rast kursa dolara doveli su u ekonomske teškoće mnoge zemlje Zapadne Evrope. Ipak, pred kraj III kvartala izgledalo je da je recesija u nekim zemljama dostigla svoj najniži nivo.

Očekuje se da će smanjenje kamatne stope u SAD u III kvartalu stvoriti potreban impuls za početak privrednog oporavka. I pored toga što su mnoge zemlje suočene s visokom stopom inflacije i platnim deficitom, moraće, pre ili kasnije, preduzeti mere ekspanzione politike da bi bar ublažile rast nezaposlenosti.

Teškoće su povećane stalnim poremećajima na monetarnom tržištu, naročito u okviru Evropskog monetarnog sistema. Nije se mogao naći ni politički konsensus za rešenje ekonomskih problema. O staju da se vidi da li će revalorizacije nemačke marke i devalorizacija švedske krune, italijanske lire i francuskog franka uneti više mira na monetarnom tržištu.

I u sledećim mesecima zadržaće se inflatorni pritisci i visoke kamatne stope u većini zemalja. To može odgoditi početak oporavka u zemljama Zapadne Evrope.

SSSR i zemlje Istočne Evrope nisu mogle da ostanu netaknute recesijom na Zapadu, naročito što se tiče spoljnotrgovačke razmene. Neke probleme su zaostrižili i događaji u Poljskoj, kao i pad poljoprivredne proizvodnje u nekim od ovih zemalja, uključujući i SSSR.

Izgleđi za privredni oporavak su neizvesni. Prognoze koje to predviđaju su vrlo umerene iz razloga nesmanjene deflatorne politike u zemljama OECD-a. Ta politika zahteva visoke kamatne stope, a to znači ograničavanje potrošnje. Pitanje je koliko će trend oporavka u SAD imati uticaja na privredni razvoj u Evropi, odnosno da li će evropske zemlje imati dovoljno sredstva da krenu putem oporavka.

2. Tržište proizvoda šumarstva i drvne industrije

Za sektor drvnih proizvoda naročit značaj ima stambena izgradnja. Ona se u 1981. nalazila na niskom nivou. Srećom to se nije u punoj meri odra-

zilo na potrošnji drveta, jer su porasli radovi na rekonstrukciji starih zgrada.

Razvoj privredne situacije imao je odlučan uticaj na tržištu proizvoda šumarstva i drvne industrije. Pad međunarodne trgovine drvnim proizvodima bio je mnogo izrazitiji nego pad opšte privredne aktivnosti. To je posledica toga što su industrijske grane koje troše drvo bile mnogo oštrije pogođene recesijom nego ostale grane. Tu su stambena izgradnja, opravka stanova (u manjoj meri) i industrija nameštaja i ambalaže.

Visoke kamatne stope poskupile su držanje zaliha. Posledica toga je bila smanjenje zaliha i manje nabavke za popunu zaliha.

Jačanje kursa dolara dovelo je do promena to-kova trgovine. Zemlje koje prodaju u dolarima postale su manje konkurentne.

U SAD, gdje je potrošnja drva polovinom godine bila manja nego ikad posle 1945. g., prilagođenje novoj situaciji (smanjenje proizvodnje) počelo je ranije nego u Evropi. Sadašnja situacija u Evropi karakterisana je relativno opreznim uravnoteženjem ponude i potražnje. Uzrok tome je stanje zaliha. One su niske kod uvoznika i krajnjih potrošača, ali su relativno visoke kod proizvođača. Oni su zbog toga i u Evropi smanjili proizvodnju već u I polugodištu.

2.1 Piljena građa četinarara

Osnovna karakteristika trgovine piljenom građom četinarara u 1980. g. bila je izrazit pad uvoza u SAD i mali pad izvoza iz Kanade i pad evropskog uvoza u mnogo jačoj meri nego pad izvoza. Trgovina između evropskih zemalja smanjila se za oko 1 milion m³, dok je trgovina s ostalim regionima bila u porastu. Evropski izvoz u ostale regione iznosio je 3,6 miliona m³ (+ 22%). Glavni kupci su bili zemlje Severne Afrike i Bliskog istoka — Uvoz je pao iz SSSR-a, ali je znatno porastao iz Severne Amerike, naročito Kanade. Uvoz iz Severne Amerike dostigao do 3 miliona m³.

Izvoz iz Švedske pao je za 15%. Suprotno od toga izvoz iz Finske je dostigao rekordan nivo. Tako je Finska u 1980. g. postala najveći evropski izvoznik piljene građe četinarara.

Da se situacija na tržištu krajem 1980. g. promenila videlo se po razvoju termiskog tržišta. Švedske prodaje do kraja godine, a isporuke u 1981. g., iznosile su svega 20% količina prodatih krajem 1979. g. za isporuke u 1980. g., finske 34%. Mada su prodaje u prvim mesecima 1981. g. porasle, švedske i finske su sve do kraja III kvartala bile znatno ispod nivoa prodaja u istom periodu prethodne godine (ispod 50%).

SSSR je izašao sa svojim prvim ponudama na evropskom tržištu u februaru 1981. g. Mada su cene u II polugodištu 1980. g. i prva dva meseca 1981. g. bile stabilne, SSSR je snizio cene. Izraženo u funtama, cene su u odnosu na prvu ponudu za 1980. g. kod jele/smrče smanjene za 8,7%, a bora/ariša 4,9%. U odnosu na drugu ponudu u martu 1980. g. cene su snižene još više. Slično je bilo i s ponudama na ostalim tržištima. Suprotno od 1980., cene su bile vezane za kurs švedske krune. Posledica toga je potreba revizije cene posle devalorizacije švedske krune krajem III kvartala. Reakcija na prve sovjetske ponude bila je, naročito u Velikoj Britaniji, vrlo oprezna. Do većeg odziva došlo je tek kod druge ponude, koja je usledila u maju, najpre u Velikoj Britaniji a posle i na ostalim tržištima (Francuskoj, Holandiji, SR Nemačkoj). Cene su ponovo snižene (za 6 — 15 funti po m³). Najviše su snižene cene V klase, odnosno za 15 funti po m³ ili za 15%. Najniže cene su bile ekvivalentne cenama iz prve sovjetske

ponude za 1979. g. za jelu/smrču, a cene iz druge ponude i cenama bora/ariša iz iste godine. Veća razlika u cenama između jele/smrče i bora/ariša posledica je slabije potražnje jele/smrče.

Osnovne cene iz ponude SSSR-a u Velikoj Britaniji bile su sledeće u funtama za m³, CIF:

	Bor/ariš u/s	IV kl.	Jela/smrča u/s	IV kl.
1977				
Februar	113	82	87	81
April	113	83	87	83
1978				
Februar	91	68	70	86
April	92	79	70	79
1979				
Januar	106	79	83	79
Mart	111	85	89	85
1980				
Januar	123	97	103	99
Mart	126	104	108	105
1981				
Februar	117	97	94	90
Maj	111	89	83	79

Sovjeti su, kao i uvek, u pravo vreme pogodili cene koje tržište prihvata. Posledica je bila da su, za razliku od Šveđana i Finaca, prodali sve količine koje su želeli.

Ovo snižavanje cene delovalo je depresivno i na cene ostalih izvoznika za slične sortimente. Šveđani i Finci, nakon dugog oklevanja, morali su takođe da snize cene, ali prekasno. Nakon sniženja cena i rasta kursa dolara, sovjetske cene postale su konkurentne i kanadskim cenama.

Posle devalvacije krune, Šveđani su pokušali da povise cene, ali im to, zbog konkurencije sovjetskih cena, nije uspelo.

Izvoz iz Austrije, čiji je glavni kupac Italija, a onda zemlje Bliskog istoka, smanjen je neznatno u odnosu na izvoz iz 1980. g. (svega za oko 5%). No, zbog teškoća u prodajama pred kraj II i u III kvartalu, cene su snižene.

Izvoznici iz Kanade su u 1980. g. učinili, zbog cena koje su za neke sortimente i za 25% bile niže od skandinavskih, snažan prodor na tržište Mediterana, uključujući i Italiju. No, posle rasta kursa dolara, konkurentna sposobnost Kanadana je oslabila.

Na svome 39. zasjedanju, Komitet za drvo polovinom oktobra u Ženevi razmatrao je i stanje na tržištu drveta.

Kretanje proizvodnje i uvoza i izvoza (hiljada m³)

	Proizvodnja ocena			uvoz ocena			izvoz ocena		
	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982
Evropa	73225	67387	67625	27330	22995	25284	22221	18758	19788
SSSR							6950	7300	7350
Kanada		42895	40400	43000	670	700	28966	28800	30700
SAD	57300	54800	59200	22700	23800	25700	5200	4500	4700

Ocenjuje se da će proizvodnja piljene građe četinaru u Evropi u 1981. g. iznositi 67,4 miliona m³ ili za 5,8 miliona m³ (8%) manje nego u 1980. g. Najveći deo pada odnosi se na pad proizvodnje u vodećim zemljama izvoznicama: Austriji, Finskoj i Švedskoj. Izvoz iz Evrope, bez SSSR-a, iznositi će 18,8 miliona m³ ili za 3,5 miliona m³ (16%) manje nego u 1980. g. Izvoz iz SSSR-a će biti nešto viši nego u 1980. g. (7,3 miliona m³)

Posle izrazitog pada približne potrošnje, proizvodnje, uvoza i izvoza u 1981. g. očekuje se delomični oporavak u 1982. g. Upravo očekuje se da će potrošnja porasti za 2,0 miliona m³, uvoz za 2,3 miliona m³ a izvoz za oko 1,0 milion m³. Ova očekivanja treba uzeti s rezervom, naročito što se tiče uvoza, i to prvenstveno u pogledu na velike uvoznike: Italiju, Veliku Britaniju, SR Nemačku i Francusku. Treba s rezervom uzeti i predviđanja Severne Amerike, mada Kanad i SAD očekuju umeren rast.

Zalihe kod uvoznika su u toku 1981. g. pale na nizak nivo. Ipak, nivo ovih zaliha omogućavao je da se pokrije tekuća potrošnja, mada nekih specifikacija nije bilo dovoljno. Neke zemlje predviđaju veći uvoz u 1982. g. u cilju popunjavanja zaliha. Prema našem mišljenju, uvoz će zavisiti od potražnje industrije koja troši drvo. Zalihe u lancu distribucije u zemljama uvoznicama će i dalje ostati niske, jer je visoke zalihe teško finansirati. Zalihe kod izvoznika u nekim zemljama su veće (u Austriji npr.). Bile su i visoke zalihe građe V kl. i utskotta u Švedskoj i Finskoj. Ipak zalihe ni kod proizvođača nisu previsoke, jer su proizvođači u Švedskoj, Finskoj i Austriji smanjili proizvodnju. U III kvartalu pilanski kapaciteti u Švedskoj su korišteni sa svega 60%. Visina zaliha kod proizvođača i u lancu od uvoznika do potrošača trgovci moraju da uzmu u obzir kodvođenja politke kupovine i prodaje. No ne treba smetnuti s uma ni problem financiranja zaliha kod politike visoke kamatne stope. Zbog toga će tržište građe četinaru biti otvoreno kasnije nego obično, verovatno ne pre februara 1982. g. Dotle će nabavljati samo za pokriće neophodnih tekućih potreba.

I pored jakog pada potražnje, nisu se ponovili događaji iz 1974./75. g. Proizvođači-izvoznici su u tome periodu nastojali da ponudu prilagode potrošnji. I u ovom periodu mnogo se očekuje od malih pilanara, koji svoju proizvodnju, bar što se tiče specifikacija, mogu lakše da prilagode tržištu.

Izvoznici iz Kanade i Evrope sve više poklanjaju pažnju tržištima u razvoju: Severnoj Africi i Bliskom istoku. Ova tržišta nisu bila pogodena recesijom u drugoj polovini 1980. g. ni u 1981. Zbog toga i pad izvoza nije bio tako velik kao pad potražnje u Evropi. Ocenjuje se da će ove zemlje u 1981. g. uvesti oko 4 miliona m³.

2.2. Građa liščara

2.2.1. Piljena građa

Približna potrošnja piljene građe liščara u Evropi u 1980. g. bila je za 1,22 miliona m³ manja od potrošnje u 1979. g. I proizvodnja i uvoz pali su za oko 0,5 miliona m³.

U II polугоđu pala je potražnja građe hrasta u industriji nameštaja, naročito u proizvodnji kuhinjskog nameštaja. Zbog toga je, npr. u Francuskoj, bilo teško održati cene na nivou koji bi bio u skladu s cenama trupaca. Na cene piljene građe hrasta uticale su i cene jeftinije građe uvezene iz SAD. Cene bukove građe bile su čvršće, jer na njih nije uticao uvoz građe iz umerene zone van Evrope.

Pad potražnje izražen u II polугоđu 1980. g. nastavio se i u 1981. g.

Komiteet za drvo ocenio je da će uvoz u Evropu u 1981. g. biti za oko 1 milion m³ manji od uvoza u 1980. g.

Kretanja proizvodnje uvoza i izvoza
Proizvodnja (hiljada m³)

	Proizvodnja			uvoz			izvoz		
	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982
	ocena			ocena			ocena		
Evropa	19871	19106	19533	6060	5017	5310	3174	2574	2789
SSSR					232	230			230
Kanada	1420	1200	1200	525	530	500	274	260	260
SAD	17039	16800	17200	692	700	900	1150	1200	1200

1981. g. znatno je pao uvoz građe hrasta iz SAD zbog porasta vrednosti dolara. Upravo vrednost dolara je porasla u vremenu pada potražnje. Uvoznici su bili gotovo prestali da kupuju u SAD, jer je na zalihama u Evropi još u jesen bilo dosta hrastove građe kupljene po ranijim nižim cenama. U stvari, vrlo visok uvoz građe hrasta u 1980. g., specijalno u prvoj polovini te godine, doveo je do nagomilavanja zaliha u Francuskoj, SR Nemačkoj, Belgiji i Holandiji. Zalihe su bile visoke čak i u septembru. Ova činjenica je drepesirala cene i građe evropskih vrsta hrasta. Tako su cene neokrajčene piljene građe hrasta, I kl., 2 godine prirodno sušene, u SR Nemačkoj iznosile 1320—1480 DM/m³, fco pilana, a II kl. 950—1150 DM. Ranije cene manjih količina građe I kl. dostizale su i 1600 DM/m³.

Pad vrednosti dolara za 15% od kraja septembra do početka oktobra u odnosu na marku ponovo je olakšao uvoz iz SAD u SR Nemačku, ali pad vrednosti franka učinio je uvoz u Francusku i dalje malo atraktivnim. To je išlo u račun proizvođačima u Francuskoj.

Potražnja bukove građe bila je, takođe, na niskom nivou u nekim zemljama Zapadne Evrope (Italiji, Holandiji, Španiji). Potražnja u zemljama Mediterana ostala je na nivou iz 1980. g., s izuzetkom Egipta gde su početkom jeseni bile nagomilane zalihe bukove građe uvezene iz Jugoslavije i Rumunije.

Cene u zemljama Bliskog istoka i Severne Afrike smanjenje su za 20 dolara po m³ (posle porasta vrednosti dolara). Neke zemlje Severne Afrike odbile su da prihvate ugovore s cenama u dolarima. Tražile su iskazivanje cene u francuskim francima. I ovo znači sniženje cena.

Uvoz piljene građe iz umerene zone u glavne zemlje uvoznice (hiljada m³)

	1980	1981	1982
	cena		
Belgija	272	230	245
Francuska	199	200	200
SR Nemačka	315	200	200
Italija	867	800	800
Holandiji	213	160	140
Španiji	322	322	290

Najveće izvoznice građe iz umerene zone (predviđanja za 1982. g.), pored Jugoslavije, biće Francuska (465.000 m³), SR Nemačka (300.000 m³), Rumunija (320.000 m³), Austrija (120.000 m³), Mađarska (80.000 m³).

Uvoz građe tropskih vrsta u 1981. g. bio je u osetnijem padu u sve zemlje glavne uvoznice (Bel-

giju, Holandiju, Italiju, SR Nemačku i Španiju). Potražnja u Evropi i Severnoj Americi bila je u padu više od pada potrošnje. Uzvoznici su nastojali da smanje zalihe, naročito građe iz Jugoistočne Azije. To je dovelo do toga da cene budu pod pritiskom i da za neke vrste padnu i za više od 10%. Ipak, cene za neke najpopularnije afričke vrste: sipo/utile, doussie, sapeli, sambu i u prvim mesecima limbu ostale su nepromenjene, jer je proizvodnja bila prilagođena potražnji. No, najvećih poremećaja cena došlo je na tržištu u Jugoistočnoj Aziji, naročito u II kvartalu. Potražnja je pala i zbog visokog kursa malazijskog i singapurskog dolara. To je dovelo do nagomilavanja zaliha kod proizvođača i daljeg slabljenja cena. U oktobru, posle pada kursa američkog dolara, pali su i kursevi malazijskog i singapurskog dolara, i uvoznici su ponovo počeli da pokazuju više interesa za ovo tržište, odnosno za građu merantija, jelutonga, keruinga, ramina, seraje i dr.

U 1982. g. se očekuje oporavak na tržištu građe lišćara, mada u Evropi, za razliku od SAD, nivo iz 1980. g. neće biti dostignut. Očekuje se da će potrošnja u Evropi porasti za 0,5 miliona m³ (za 2%) i da će dostići 22,1 milion m³ (piljene građe u iz umerene i tropske zone). Nešto će porasti i proizvodnja i izvoz i uvoz. U SAD potrošnja treba da poraste za 0,6 miliona m³, te da dostigne 16,9 miliona m³, odnosno 0,2 miliona m³ iznad nivoa u 1980. g., od čega će 0,4 miliona m³ biti podmireno većom proizvodnjom, a 0,2 miliona m³ većim uvozom.

Sve više raste ubeđenje da se, u cilju kontinuiteta proizvodnje i snabdevanja građom lišćara, mora obezbediti kooperacija između proizvođača i potrošača i da će mogućnost snabdevanja iz SAD rasti, a iz zemalja tropskog regiona padati.

2.2.2. Trupci lišćara

Evropski izvoz trupaca lišćara dostigao je u 1980. g. novi posleratni rekord od 2,5 miliona m³. U tome je Jugoslavija (366.000 m³) posle Francuske bila najveći izvoznik.

Cene bukovih i hrastovih trupaca, naročito u drugoj polovini godine, više su fluktuirale nego ranijih godina. U stvari, cene bukovih trupaca bile su čvršće od cena hrastovih, koje su slabile. Na jesenjim licitacijama u Francuskoj su pale za 5—10% u odnosu na cene iz 1979. g. Cene bukovih trupaca porasle su za 5—10% li ostale su nepromenjene kroz celu godinu.

Evropski uvoz trupaca dostigao je 9,6 miliona m³ (+ 3,0%). Od toga je na trupce iz tropskog regiona otpadalo 5,6 miliona m³, ili nešto manje nego u 1979. g.

Cene najpopularnijih afričkih vrsta rasle su u prvoj polovini 1980. g. ne samo zbog porasta potražnje nego i zbog rasta izvoznih taksa. Suprotno od toga, sekundarne vrste slabije su tražene, a cene su bile u padu.

Cene trupaca u Jugoistočnoj Aziji su fluktuirale: najviše su bile u februaru (lauan 190 dolara, m³, FOB) a najniže u oktobru (135 dolara). Cene su zavisile od potražnje u Japanu. Cene ramina bile su niske cele godine zbog rasta kursa dolara, troškova prevoza i pada kursa lire (Italija je osnovni uvoznik trupaca ramina).

Pred kraj godine i početkom 1981. g. cene su bile u laganom porastu.

Potražnja trupaca evropskih vrsta u 1981. g. ostala je otprilike na nivou iz 1980. g.

Potražnja tropskih vrsta trupaca u 1981. g. pala je gotovo u svim zemljama izvoznicama. Ostala je visoka samo za neke popularne crvene vrste (sipo, uti-

le, makore, doussie, sapeli i prvih meseci limbe). Osim kod najpopularnijih vrsta, cene su bile u padu. To se naročito odnosilo na tzv. sekundarne vrste. Cene trupaca u Jugoistočnoj Aziji su fluktuirale od 5 — 10 dolara po m³, zavisno od razvoja potražnje u Japanu i odnosa kurseva dolara i yena.

Do većeg poremećaja cena nije došlo zbog toga što su proizvođači prilagodili proizvodnju potražnji. Neki su obustavili proizvodnju i nisu je obnovili ni do oktobra 1981. g.

Dalji razvoj će zavisiti i od konkurencije skandinavске borovine i tropskih vrsta u proizvodnji građevinske stolarije.

Očekuje se da će potrošnja trupaca u Evropi u 1982. g. porasti za 0,8 miliona m³ (2%), odnosno da će dostići 42,2 miliona m³. Iz domaće proizvodnje će se podmiriti 0,3 miliona m³, a iz povećanog izvoza 0,5 miliona m³. Proizvodnja trupaca u Evropi će podmiriti potražnju. No, zbog slabe aktivnosti na tržištu građe lišćara, na jesenjim licitacijama u Francuskoj bilo je izraženo ustezanje kupaca. Dobar deo ponuđenih količina nije bio proda, ta cene su bile u padu.

2.3. Drvne ploče

2.3.1. Šperploče i panelploče

Za razliku od ranijih godina, u 1980. g. je došlo do pada evropske potrošnje, proizvodnje i uvoza šperploča i panelploča. Potrošnja je pala za 9,6% a uvoz za 13%. Ipak, proizvodnja i uvoz su bili iznad nivoa u 1977. g. Najviše je pao uvoz u Veliku Britaniju (36,4%). U celini uzevši, uvoz u Evropu je pao za 12,7, od čega iz zemalja Evrope za 7,2%, Sjeverne Amerike 5,1% i ostalih regiona (prvenstveno Jugoistočne Azije) 21,2%. Karakterističan je pad uvoza. Uvoz iz Severne Amerike je pao za 13% i iz Koreje, Malazije, Filipina i Singapura za 52% i zemalja Evrope 23%.

Nova situacija za evropsku industriju šperploča nastala je posle porasta kursa dolara u drugoj polovini 1980. g. i prvoj polovini 1981. g. To je dovelo do jačanja konkurentne moći proizvođača šperploča u Evropi u odnosu na proizvođače u Severnoj Americi i Jugoistočnoj Aziji.

Industrija šperploča u SAD u 1980. g. prošla je kroz vrlo težak period. I potrošnja i proizvodnja bili su manji nego u 1979. g. Oštar pad stambene izgradnje, počevši od II kvartala 1980. g., doveo je do toga da je korišćenje kapaciteta palo ispod polovine. Pred kraj godine situacija se popravila, i kapaciteti su korišteni sa do 90%.

Zbog rasta troškova proizvodnje, naročito cene trupaca, lepila i energije, rasle su i cene u prvim mesecima godine. Kasnijih meseci one su sve više bile pod pritiskom cene iz uvoza iz zemalja van Evrope.

Pad aktivnosti u građevinarstvu i industriji šperploča i u Evropi i Severnoj Americi doveli su do pada potrošnje trgovine šperploča i panelploča i u Evropi i Severnoj Americi. No nezavisno od pada proizvodnje, izvoz i uvoz u SAD su bili u porastu u odnosu na 1980. g. Rast izvoza, naročito u prvom polугоду, bio je posledica bescarinskog uvoza u Evropu na osnovu bescarinske kvote za zemlje EEZ-e. Nezavisno od ostalih zemalja, uvoz u Veliku Britaniju je porastao zbog niskih zalih početkom godine.

Kretanje proizvodnje, uvoza i izvoza (hiljadna m³)

	Proizvodnja			Uvoz			Izvoz		
	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982
	Ocena			Ocena			Ocena		
Evropa	363	3410	3551	3024	2845	29	1480	1422	1417
SSSR							314	320	330
Kanada	2338	2100	2300	12	45	20	512	390	430
SAD	14900	16000	17100	1001	1200	1400	248	500	500

Kao posledica rasta kursa dolara, cene ploča iz Jugoistočne i Istočne Azije znatno su rasle, i njihov pritisak na evropskom tržištu je slabio. Nova situacija će nastati kada poraste proizvodnja šperploča u Indoneziji. To će dovesti do mnogih promena na tržištu šperploča.

Zbog posrednog rasta cena ploča uvezenih iz Azije, proizvođači u Evropi su mogli postepeno da povišavaju cene. Poslednje povišenje od 4% izvršili su Finci 1. novembra 1981. g.

Sistem bescarinskih kvota na bazi Generalized Scheme of references (GSP) unosi dosta nemira na tržištu i nejasnoća u pogledu razvoja cena.

Severno-američko tržište bilo je prilično depresirano i pored povoljnog razvoja izvoza, u I polугоду, zbog povećanog izvoza za osnovu GSP kvote. U prvim mesecima mnoge fabrike u SAD bile su obustavile proizvodnju. Waferboard ploče sve više konkurišu u građevinarstvu šperpločama iz četinara.

U 1982. g. se očekuje blag rast proizvodnje, potrošnje i uvoza u Evropi. Izvoz treba da ostane na nivou iz 1991. g., odnosno ispod nivoa dostignutog u 1980. g. U SAD će, takođe, blago porasti i izvoz i uvoz.

Razvoj cena je prilično neizvestan, ali, zbog rasta troškova proizvodnje, one će u prvim mesecima rasti. Kako će se cene razvijati u Jugoistočnoj Aziji, zavisice od razvoja kursa dolara i cene trupaca, odnosno potražnje u Japanu. Poslednje sniženje cena od 5% izvršili su izvoznici u oktobru (5%). Verovatno je da ih do kraja godine i prvih meseci 1982. g. neće menjati.

2.9.2. Ploče iverice

Blag porast proizvodnje od svega 0,7% u 1980. g. u Evropi najmanji je rast u poslednjih nekoliko godina. U SR Nemačkoj, koja je najveći proizvođač u Evropi, proizvodnja je pala za 6%, prvi put posle 1975. g. Proizvodnja je pala i u mnogim ostalim zemljama velikim proizvođačima, s izuzetkom Austrije, u kojoj je porasla 0,15 miliona m³, ili za 13%.

U zemljama Istočne Evrope proizvodnja je nastala da raste, s izuzetkom Rumunije. No i u ovim zemljama stopa rasta je bila manja nego ranijih godina.

Ritam proizvodnje u II polугоду bio je izrazito manji zbog pada potražnje.

Proizvodni troškovi su znatno porasli pod uticajem rasta cena drva, energije i lepila. Za razliku od ranijih godina, a iz razloga prestrukturiranja proizvodnje, proizvođači su mogli deo porasta troškova da prebace na potrošnju. Primena ploča iverica pro-

širena je u građevinarstvu, a naročito u unutrašnjim radovima i proizvodnji montažnih kuća. No budući razvoj zavisi od rešenja problema formaldeida. Neke zemlje pripremaju zakonske propise o sadržaju formaldehidnih lepila u pločama.

Proizvodnja u SAD jako je pala (za 1,10 miliona m³) ili za 15%. To je dobrim delom bila posledica problema snabdevanja sirovinom, jer je pala proizvodnja piljene građe, a zbog toga je bilo manje pilanskih otpadaka.

I evropska trgovina pločama ivericama bila je u padu. Jedino je porastao izvoz iz Austrije i Finske. Neke zemlje, naročito zemlje Istočne Evrope, uvele su više iz SSSR-a. Konkurencija, na međunarodnom tržištu bila je intenzivna, te je izazivala nestabilnost na tržištu.

Kretanja proizvodnje, uvoza i izvoza ploča iverica (hiljada m³)

	Proizvodnja			Uvoz			Ivoz		
	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982
	Ocena			Ocena			Ocena		
Evropa	24397	23326	2432	4721	4441	4407	4927	4919	5115
SSSR							332	340	350
Kanada	721	730	730	50	60	60	114	110	110
SAD	6300	6500	7100	539	500	500	227	200	200

I potrošnja i proizvodnja ploča iverica u 1981. g. u Evropi bile su manje nego u 1980. g. U padu je bio i uvoz. Izvoz je ostao na nivou dostignutom 1980. g. Upravo potrošnja će biti manja za 1,5 miliona m³ (6,5%) i iznosiće 22,5 miliona m³, a proizvodnja će pasti za 1,1 milion m³ (4,5%). Ovo je po drugi put u svome razvoju evropska proizvodnja bila u padu: prvi put 1975. g. a drugi put 1981. g.

Evropska industrija ploča iverica još od 1975. g. trpi od prekapacitiranosti. Doduše, u Zapadnoj Evropi se prestalo sa podizanjem novih kapaciteta, ali su se oni proširivali rekonstrukcijama, jer male fabrike nisu mogle da izdrže konkurenciju na tržištu. Proizvođači se stalno nalaze pred dilemom: da li smanjiti proizvodnju i održati cene ili bolje koristiti kapacitete i sniziti cene. No uvek im je bilo jasno da se snižavanjem cene ne dolazi do povećanja prodaje.

Pad potražnje u 1981. g. izazvao je mnoge probleme u evropskoj industriji iverica čiji su kapaciteti ostali slabo iskorišćeni. Neke su fabrike zatvorene, neke prešle na rad u skraćenom radnom vremenu, a neke se reorijentisale na drugu vrstu proizvodnje.

I ove godine na zasedanju Komiteta za drvo mnogo se raspravljalo o uticaju mediapan ploča na potrošnju iverica ili ostalih vrsta ploča. Neke zemlje podižu ili planiraju podizanje fabrika ovih vrsta ploča. Smatra se da one zamenjuju masivno drvo i u Severnoj Americi šperploče četinarara. Jedno je sigurno a to je da sadanji kvalitet iverica sve manje odgovara industriji nameštaja i da ga treba poboljšati.

I pored loše situacije, proizvođačima je uspelo da u toku godine povise cene za 5 — 10%. Nekima je to uspelo i u oktobru, istovremeno kada je bilo proizvođača koji su smatrali da nije vreme za to i nisu ih menjali. Zbog toga je pred kraj oktobra na tržištu vladalo prilično šarenilo cena.

Očekuje se da će se Evropska potrošnja i proizvodnja iverica donekle oporaviti u 1982. g. odnosno da će se nadoknaditi polovinu onoga što je izgubljeno u 1981. g. Potrošnja treba da dostigne 23,2 a proizvodnja 22,4 miliona m³. Očekuje se da će izvoz biti u blagom padu a raspoložive količine za izvoz nešto veće nego ostvareni izvoz u 1981. g. Teškoće u koje je zapala industrija iverica posle 1975. g. neće biti prevaziđene ni u 1982. g. Osnovni problem ostaće: nepotpuno korišćenje kapacitetima, teškoće u snabdevanju sirovinom i nemogućnost da se u celini povećani troškovi proizvodnje prebace na potrošače.

2.3.3 Ploče vlaknatice

Industrija vlaknatica u Evropi poslednjih nekoliko godina bila je u stagnaciji. I potrošnja i proizvodnja bile su nepromenjene u odnosu na 1979. g. (4,45 miliona m³). Uvoz je bio nešto veći (1,50 mil. m³) a izvoz je ostao na nivou iz 1979. g. (1,50 mil. m³). Cene su bile čvrste i rasle su u toku cele godine. To je bila posledica dogovora u okviru zemalja EEZ-e da se cene održe na nivou koji je u skladu s troškovima proizvodnje.

Pad proizvodnje u odnosu na 1979. g. bio je marginalan kod tvrdih ploča a jači kod izolacionih.

Rast uvoza je posledica rasta uvoza iz Rumunije, Brazila i SAD.

Razvoj proizvodnje, uvoza i izvoza (hiljada m³)

	Proizvodnja			uvoz			izvoz		
	1980	1981	1982	1980	1981	1982	1980	1981	1982
	Ocena			Ocena			Ocena		
Evropa	4449	4302	4383	1461	1354	1387	1224	1221	1259
SSSR							303	300	304
Kanada	718	700	700	72	80	80	93	95	95
SAD	5700	6000	6000	238	400	400	204	300	500

Potrošnja i proizvodnja u 1981. g. biće samo marginalno veća od proizvodnje u 1980. g. Uvoz će biti manji zbog pada uvoza u Veliku Britaniju i Poljsku, a izvoz će ostati na istom nivou iz 1980. g. Cene su su ostale prilično stabilne. Osećao se samo pritisak na cene zbog nižih uvoznih cena iz Rumunije i ostalih zemalja Istočne Evrope.

U 1982. g. se očekuje marginalan rast potrošnje, proizvodnje, uvoza i izvoza. Kretanje cena će zavisiti od kretanja cena na tržištu ploča iverica.

2.3.4 Mediapan ploče

Već tri godine na zasedanjima Komiteta za drvo i njegovih organa i na simpozijima raspravlja se o kvalitetu, primenljivosti i cenama mediapan ploča. One u Severnoj Americi uspešno zamenjuju šperploče četinarara. U Evropi iskustva nema, osim u Jugoslaviji. DR Nemačkoj, Španiji i Italiji. Podiže se po jedna fabrika u Velikoj Britaniji i Švedskoj. No potrošnja je još uvek niska i teško je doneti konačan sud. Sigurno je da su one skupe i da zamenjuju masivno drvo, ako je kvalitet proizvodnje dobar. Ploče iverice su jeftinije, i njih ove ploče neće potisnuti iz upotrebe.

Obim međunarodne trgovine u Evropi je neznatan, i o tome nema evidencije. Nešto je porastao uvoz iz SAD u Evropu, ali ukupna potrošnja u Evropi za sada jedva da prelazi 100.000 m³ (1981. g.)

2.3.5. Celulozno drvo.

Potrošnja, proizvodnja i trgovina celuloznog drva zavise od situacije na tržištu ploča i celuloze. Pošto se o situaciji na sektoru ploča govorilo, osvrćemo se na situaciju na sektoru celuloze i papira.

Proizvodnja celuloze u Evropi i Severnoj Americi bila je samo nešto više od proizvodnje u 1979. g. No situacija je bila različita u raznim zemljama. Naime, u nekim zemljama potražnja celuloze i papira u II polугоду 1980. g. bila je znatno oslabila zbog pada stope opšteg ekonomskog rasta. Međutim, povoljan razvoj u I polугоду kompenzirao je pad u II polугоду. Došlo je i do stvaranja izvesnih zalih, ali je ta mogućnost bila limitirana visokim troškovima držanja zalih.

U SAD je potražnja celuloze bila zadovoljavajuća zbog jakog porasta proizvodnje novinskog papira i porasta izvoza kartona i papira. Jedino je bila u padu proizvodnja viskozne celuloze i papira za pakovanje. Izvoz iz SAD bio je u jakoj ekspanziji. Izvoz celuloze porastao je 32%, papira za 53%, a kartona za 49%.

U prvim mesecima 1981. g. proizvodnja celuloze u SAD bila je na visokom nivou iz 1980. g., ali je proizvodnja u Švedskoj bila relativno niska, a zalihe su lagano rasle. Zbog toga se, u celini uzevši, u 1981. g. očekuju slabiji rezultati nego u 1980. g.

Kroz celu 1980. g. i prvih deset meseci u 1981. g., cene celuloze ostale su stabilne. Cene skandinavske beljene dugovlaknaste sulfatne celuloze iznosile su 545 dolara za tonu, CIF. U toku godine nekoliko puta je najavljen rast cena, ali proizvođači u Severnoj Americi i Finskoj su smatrali da stanje na tržištu ne dozvoljava. Proizvođači u Švedskoj bili su povisili cene 1. jula 1981. g., ali su, nakon reakcije na tržištu, to povišenje nakon nekoliko dana povukli. Ipak, do povišenja cena je došlo 1. oktobra 1981. g. Najavljeno je bilo da će one beljene dugovlaknaste sulfatne celuloze iznositi 600 dolara, ali su se konačno zaustavile na 575 dolara za tonu. Srazmerno tome, povišene su i cene i ostalih vrsta celuloze i drvenjače. No sada je razlika između cena četinarske i lišćarske celuloze povećana. Veliku ulogu kod promena cena imaju je rast kursa dolara. Da nije bilo toga rasta, cene bi bile povišene ranije. No rast kursa dolara uticao je na cene papira, koje su uglavnom rasle proteklih meseci 1981. g. Za neke vrste papira i kartona bilo je i povremenog slabljenja cena.

Potražnja celuloznog drva u 1980. g. u Evropi pala je u odnosu na 1979. g. uglavnom zbog pada proizvodnje hemijske celuloze. Cene celuloznog drva su rasle, dobrim delom zbog konkurencije između industrije celuloze i ploča i porasta potražnje ogrevnog drva. Cene su porasle u: Austriji za 15%, Finskoj 14%, SR Nemačkoj između 15 i 40%, Švedskoj 15 — 20%, SAD, zavrsno od vrsta drva 6 — 26%, SSSR-u (izvozne cene) za 30%.

Industrija celuloze i ploča se istovremeno suočila sa rastom cena i sa oklevanjem posednika šuma da proizvode celulozno drvo. Prodavali su ga povoljnije kao ogrevno drvo ili su čekali smirivanje inflacije. Cene su bile limitirane i cenama finalnog proizvoda: ploča i celuloze i papira. Zbog teškoća snabdevanja u zemlji, potrošači su mu povećali uvoz. Evropski izvoz je porastao za 16% a uvoz za 12%.

Kretanje uvoza i izvoza celuloznog drva (hiljada m³)

	Uvoz			Izvoz		
	1980	1981	1982	1980	1981	1982
Evropa:	10159	9452		6423	6533	
— četinari	10159	9452		6423	6533	
— lišćari	7230	6830		4724	4386	
— otpaci i iverja	4266	4375		3714	3449	
ukupno	21655	20657	20302	14861	14368	13094
SSSR				5736	5700	5500
Kanada				4200	4000	4200
SAD						
— četinari	400	400		400	400	
— lišćari	100	100				
— iverje i otpaci	3000	3000		7800	6100	
Ukupno SAD	3500	3500	3500	8200	6400	6900

Prema oceni Komiteta za drvo, evropska potrošnja celuloznog drva u 1981. g. neće se menjati u odnosu na 1980. g. (Evropa kao celina 165,4 miliona m³). Potrošnja u SAD će porasti za 2,5% i iznosiće 191,6 miliona m³.

Očekuje se da će proizvodnja u 1981. g. u Evropi porasti, specijalno zbog rasta cena koji je usledio u gotovo svim zemljama Evrope tokom 1980. g. Proizvodnja treba da poraste, prema oceni, za 3% i da dostigne 160 miliona m³. U tome se očekuje znatan rast proizvodnje celuloznog drva u obliku ili cepanom a i pad proizvodnje ili stagnacija iverja i otpada. To je, bez sumnje, posledica rasta cena klasičnog celuloznog drva i manjeg napada pilanskih otpada zbog smanjenja proizvodnje piljene građe. U SAD i Švedskoj trupci slabijeg kvaliteta prodaju se fabrikama celuloze umjesto pilanama.

Očekuje se da će u 1981. g. doći i do pada međunarodne trgovine celuloznim drvom. Uvoz treba da dostigne 20,7 miliona m³ a izvoz 14,4 miliona m³. Manje će izvesti i SAD, SSSR i Kanada. Oštar pad izvoza očekuje se iz SAD (22%) zbog pada izvoza iverja sa 7,8 na 6,1 miliona m³.

1982. g. očekuje se rast potrošnje u Evropi (sa 165,4 u 1981. g. na 167,8 miliona m³ u 1982. g.)

Cene celuloznog drva u Evropi stabilizovale su se na nivou dostignutom u 1980. g. Jedino je u skandinavskim zemljama u jesen došlo do daljeg rasta.

Cene celuloznog drva su odlučan faktor za obim proizvodnje celuloznog drva, odnosno za mobilisanje domaćih izvora, naročito u današnje vreme kada proizvodni troškovi ne prestaju da rastu. No one odlučno utiču na retabilnost industrije koja troši celulozno drvo. To naročito zbog toga što vlada opšta neizvesnost u pogledu budućeg ekonomskog razvoja i što poremećaji na monetarnom tržištu ne prestaju. Porast potrošnje ogrevnog drva u mnogim zemljama znatno utiču na razvoj cena, naročito lišćarskog celuloznog drva.

Literatura:

- [1] ECE, Komitet za drvo: Materijali sa 39. zasedanja, Zeneva, oktobar 1981. g.
- [2] OREŠCANIN, DUSAN: Development of the hardwood market, referat, Zeneva, oktobar 1981.
- [3] OREŠCANIN, DUSAN: Međunarodno tržište drveta, celuloze i papira (razni podnaslovi), Privredni pregled br. 6962, 6991, 7002, 7031, 7044, 7087, 7133, 7154 / 81 i Drvarski glasnik br. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 10. 1981. g.